

אז ישיר משה - שירת הים חלק א'

1. שמות פרק טו

(א) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים:
(ב) עזי וזמרת לה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו:
(ג) ה' איש מלחמה ה' שמו:

2. רש"י שמות פרק טו

(א) אז ישיר משה - אז כשראה הנס, עלה בלבו שישיר שירה... אמר לו לבו שישיר, וכן עשה, ויאמרו לאמר אשירה לה'... למדנו שהיו"ד על שם המלחמה נאמרה, זהו ליישב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רז"ל: מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה... סוס ורכבו - שניהם קשורים זה בזה, והמים מעלין אותם לרום ומורידין אותם לעומק ואינן נפרדין: (ב) עזי וזמרת יה - אונקלוס תרגם: "תוקפי ותושבחת"י... ולשון "וזמרת" לשון "לא תזמור" (ויקרא כה ד), "זמיר עריצים" (ישעיה כה ה), לשון כסוח וכריתה. עוזו ונקמתו של אלהינו היה לנו לישועה... זה אלי - בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים: ואנוהו - אונקלוס תרגם לשון נוה... דבר אחר: ואנוהו - לשון נוי, אספר נוי ושבתו לבאי עולם...

3. קדושת לוי שמות פרשת בשלח

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר - יש להבין דהא עיקר השמחה הוא בלב (זהו"ק ח"ג ח, ב), וא"כ מה צורך לדבר ולשיר בעת השמחה?! והענין הוא, שהשמחה שבלב היתה נפסקת לשעה או ליותר, אבל כשהאדם מדבר דיבורים בעת שמחתו, השמחה מתפעלת ונתרבה יותר ויותר. ולכן עם בנ"י כשנקרע הים לפניו, רצו להרבות השמחה ולהשתעשע עם בוראם ושלא להפסיק, ע"כ נכנסו לגדר הדיבור ושוררו לו בכדי להרבות התענוג. וזהו פירוש הפסוק "אז ישיר.. ויאמרו לאמר", רצה לומר שאמרו דיבורים בכדי לאמר יותר ויותר, וזולת זה אין למלת 'לאמר' הבנה, דהא כולם אמרו ואיך שייך כאן לאמר לאחרים:

4. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף ל עמוד ב

ת"ר, בו ביום דרש רבי עקיבא: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה? כגדול המקרא את הלל והן עונין אחריו ראשי פרקים, משה אמר: "אשירה לה'", והן אומרים: "אשירה לה'", משה אמר: "כי גאה גאה", והן אומרים: "אשירה לה'". רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: כקטן המקרא את הלל, והן עונין אחריו כל מה שהוא אומר, משה אמר: "אשירה לה'", והן אומרים: "אשירה לה'", משה אמר: "כי גאה גאה", והן אומרים: "כי גאה גאה". רבי נחמיה אומר: כסופר הפורס על שמע בבית הכנסת, שהוא פותח תחילה והן עונין אחריו.

5. רש"י מסכת סוטה דף ל עמוד ב

כגדול המקרא את הלל - מקרהו לציבור להוציאן ידי חובתן. והן עונין אחריו ראשי פרקים הללויה - שהוא ראש הפרשה, על כל דבר שהוא אומר - עונין אחריו הללויה, דתנן במסכת סוכה (דף לח): מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו - הוא עונה אחריו מה שהם אומרים, ואם היה גדול מקרא אותו - עונה אחריו הללויה. כסופר - מלמד תינוקות והוא תדיר בבית הכנסת... מתחיל בברכות שלפני קריאת שמע והן עונין אחריו, וקורין כולן יחד. וכך שרתה רוח הקודש על כולם וכיוונו יחד את השירה ככתבה.

6. העמק דבר שמות פרק טו

(א) סוס ורכבו רמה בים - ...והענין שבמשמעות "סוס ורכבו" נכלל הכל, שכמו הסוס המוכן למלחמה נשמע לרכבו, כך האיש חיל הוא כסוס לאדונו להתהלך באש ובמים, והגדול ממנו הוא כסוס לשר האלף, ושר האלף לראש שרי צבאות עד פרעה עצמו. וגם נכלל בזה השר העליון הרוכב על המערכה העליונה של פרעה, ולאותו השר העליון הרי כל המערכה נחשבת כסוס, וכל אלה רמה בים, וזהו "כי גאה גאה" - גאה על כל הגאים. ובזה יבואר הפסוק: "לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי" (שיר השירים א ט), כמו הסוס ברכבי פרעה נכלל בזה הנהגת המלוכה בכלל, כך ישראל המה סוס של הקב"ה כביכול, שע"פ מעשיהם והשגחה שעליהם מנהיג העולם, וככתוב: "רוכב שמים בעזרך"...

7. ספורנו שמות פרק טו

(ג) ה' איש מלחמה ה' שמו - אעפ"י שהוא איש מלחמה ומכרית הרשעים במדת הדין, מכל מקום ה' שמו במדת רחמים, כי בזה הוא נותן הויה ומציאות לעולמו, בהיותו מכלה קוצים מן הכרם שהם מחריבי עולם:

8. הרב קוק זצ"ל אורות המלחמה פסקה א

כשיש מלחמה גדולה בעולם, מתעורר כח משית. עת הזמיר הגיע, זמיר עריצים, הרשעים נכחדים מן העולם, והעולם מתבסס.

9. ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תתקפו

עת הזמיר הגיע - הגיע זמנן של רשעים שישברו... הגיע זמנה של מלכות שמים שתגלה "והיה ה' למלך על כל הארץ".

10. שיר השירים פרק ב

(יא) כי הנה הסתיו עבר הנשם חלף חלף לו:
(יב) הנפנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו:

11. הרב אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

לא רק לשעתה היתה קריעת ים סוף אלא לדורי דורות, וכמו שאמר המהר"ש מבעלז זי"ע לבאר דברי חז"ל (שמות רבה כא ו) שבשעת קריעת הים נבקעו כל מימות שבעולם. ולכאורה, הרי אין הקב"ה עושה ניסים לחינם, ולשם מה נעשה נס זה? אלא כי 'מים' מרמזים על הצרות והייסורים שעוברים על האדם, כמו שכתוב

בתהילים: "הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפש", ובשעת קריעת ים סוף 'נבקעו כל מימות שבעולם', כלומר, שמעתה יהא כוח לבקוע ולשבר את כל הצרות שבעולם. ובכל דור ודור נשפעים הניסים מחדש, וזוכה האדם לצאת מצרה לרווחה מכל צרותיו, ובפרט באלו שנמשלו לקריעת ים סוף, כגון זיווגו של אדם (סוטה ב), ענייני הלידה ופרנסה, וכך יוכל לבקוע את ים הצרות ולפעול כל הישועות. **אמנם נצרך לזה תפילה כפי שכתב הרשב"ם** (פסחים קיח). על העניינים שדימו חז"ל שקשים כקריעת ים סוף: "ונפקא מיניה לבקש רחמים", להרבות בתפילות ותחנונים. על כן ירבה האדם בתפילה לאל חי, ויזכה לפעול כל טוב.

הנה כתוב בספר ה'חרדים' (פרק עג) שכמו שברפואת הגוף יש 'רפואות' אשר ירפאו את האדם בדמים יקרים ובייסורים אשר יכאבו למתפרא בהם, מאידך, יש רפואות סגוליות שאינם עולים לכדי דמים יקרים, וגם ירפאו את החולי ללא כל כאב. כיוצא בזה ממש יש תרופות לנפש החוטאת, יש תיקונים כתעניות וסיגופים המענים את הגוף ומזככים אותו לשוב ולהיטהר כבראשונה, אך כמו כן יש עניינים 'סגוליים', אשר כל העוסק בהם מתכפרים לו כל חטאיו. ומונה ה'חרדים' כמה וכמה מאותן המצוות הסגוליות שיש בהם לכפר עוון, והשלישית שבהם היא: **אמירת שירת הים בשמחה כאילו הוא יצא עתה ממצרים**, שע"י זה מתכפרים לו כל עוונותיו. ומוסיף ה'חרדים' טעם לדבר, שנאמר במדרש (ילקוט שמעוני רנד) על הפסוק: "ויסע משה" - ש'הסיעם מעוונותיהם', כלומר שנמחלו להם העוונות על ידי השירה, כיוון שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה - מוחלים לו על כל עוונותיו. והנה אחר שציונו השם יתברך לומר שירה זו בכל יום, כדכתיב: "ויאמרו לאמר", וכפי שכתב רבי שמעון בן יוחאי (זהר ח"ב דף נ"ד ע"ב) שרוצה לומר, שנאמר אותה בכל יום, בשמחה רבה, כשעה ראשונה שאמרנו אותה, ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה שאמרנו אותה. **וכן הביא במשנה ברורה (סימן נא יז):** ויאמר שירת הים בשמחה, וידמה בדעתו כאלו באותו היום עבר בים, והאומרו בשמחה - מוחלין לו עוונותיו:

12. בית הלוי שמות פרק טו

(א) אז ישיר משה - איתא במדרש (שמו"ר כג ג), אמר משה: ב'אז' חטאתי שאמרתי: "ומאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה", ב'אז' אני אומר שירה. ולהסביר קצת הכוונה בזה המאמר דמה תיקון הוא זה שהשירה נאמרה באותו תיבה לשון שאמר מקודם!! רק הענין שהנה מי שהוא בצער חלילה והקב"ה עוזרו ומצילו, ונותן להקב"ה שבח והודיה על הטובה שעשה לו, יש בזה שני אופנים וחלוקים הם הרבה. אם עיקר שמחתו של האדם ומה שמשבת לשמו יתברך הוא רק עבור טובתו שקיבל והצלתו מהצער, הרי לא יוגדל שמחתו יותר מאלו לא היה לו צער מקודם, ועיקר שמחתו הוא רק על ההצלה ולא על הצער שמקודם שבו לא ישמח כלל. אבל השירה שאמרו משה וישראל אז, לא היה עיקר שמחתם על זה

שניצולו מיד המצרים, רק עיקר שמחתם היה ע"י שזכו להיותם הכלי חפץ אשר על ידם נתגדל כבודו יתברך, ועל ידי הצלתם מהמצרים נתפרסם שמו, וכמו שאמרו בהתחלת השירה "אשירה לה' כי גאה גאה". וא"כ הרי השירה נאמרה גם על השעבוד הקדום כמו על הגאולה, שאלמלא השעבוד לא היה מקום לגאולה, ושמחו בשעבוד הקדום כמו בגאולה של עתה. וזהו שאמר ב'אז חטאתי', שמקודם התרעם על כובד השעבוד, ועכשיו אני אומר שירה ב'אז', פירושו שאני אומר השירה גם על אז, דהיינו על השעבוד הקדום כמו על הגאולה של עכשיו. וזהו שאמר הכתוב בתהלים (קיח): "אודך כי עניתני ותהי לי לישועה", כי אני נותן לך הודיה על העינוי הקודם, שע"י באה לי הישועה ונתקדש שמך ברבים על ידי, ועל שניהם כאחד אני מודה לך, ושניהם כאחד טובים:

13. שפת אמת פרשת בשלח שנת תרל"ז

...וביאור הענין דכתיב: "ה' מלך גאות לבש.. עוז התאזר אף תכון תבל בל תמוט". "ה' מלך" - ביציאת מצרים, "גאות לבש" - בקריעת ים סוף דכתיב "גאה גאה". "עוז התאזר" - מתן תורה שנקרא עוז, וע"י "תכון תבל בל תמוט", כי ע"י יציאת מצרים וקריעת ים סוף וקבלת התורה נתברר כבוד מלכותו יתברך בין הנבראים, וידיעה זאת מקיימת העולם. וז"ש "אז ישיר" ולא כתוב 'שר', כי מעת בריאת העולם מצפין לזאת השירה, כי לא היתה השירה על מה שניצולו בני"י, כי פסוק "אמר אויב ארדוף" נכתב אח"כ, להודיע כי עיקר השירה היה רק בעבור שנתברר כבוד מלכות שמים בעולם, ע"י שמחו בני"י. ובנ"י השתוקקו מעודם לזאת השירה, אך כ"ז שהיו משועבדים למלכות ב"ו לא היו יכולין לשיר השירה, וכיון שנאבדו הרשעים ונתרוממו בני"י, אז הוציאו השירה מכח אל הפועל. וז"ש רש"י: "עלה בלבו שישיר שירה":

14. בעל הטורים שמות פרק טו

(א) ישיר - י' שיר, שעשר שירות יש: (1) הים, (2) הבאר (במדבר כא יז), (3) האזינו (דברים לב א), (4) יהושע (יהושע י יב), (5) דבורה (שופטים ה א), (6) חנה (ש"א ב א), (7) דוד (תהלים יח א), (8) שלמה (תהלים ל א), (9) חזקיה (ישעיה לח ל), (10) ושירה לעתיד לבא (שם מב ל) (אגדת בראשית פ' נט, וע"י מכילתא):

15. רבינו בחיי שמות פרק טו

(ב) ויהי לי לישועה - נקראת גאולת מצרים 'ישועה' לפי שאחריה גלות, אבל גאולה העתידה שאין אחריה גלות נקראת ישועות, שנאמר: "מי יתן מציון ישועות ישראל" (תהלים נג, ז), וכן נקראת תשועת עולמים, שנאמר: "ישראל נושע בה' תשועת עולמים" (ישעיה מה, יז). וכן שירה הזאת נקראת "שירה" בלשון נקבה, על שם שעתיד לבא אחריה גלות, כשם שהנקבה מתעברת ויולדת וחוזרת ומתעברת, אבל לעתיד מציון שיר בלשון זכר, הוא שכתוב: "שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה" וגו' (תהלים צח, א), וכתוב: "ביום ההוא יושר השיר הזה" וגו' (ישעיה כו, א):